

OMSKAPARNA

-ett kreativt skolprojekt
för en hållbar värld

HANDLEDNING FÖR
KULTURAKTÖRER

Innehåll

VÄLKOMMEN	3
OM BAKGRUND	4
OM OMSKAPARPROJEKT	5
OM KULTURAKTÖRENS ROLL	6
OM LÄRARENS ROLL	8
TIPS FÖR ETT LYCKAT OMSKAPARPROJEKT	9
GUIDE: SÅ MARKNADSFÖR DU DITT OMSKAPARPROJEKT	10

Text & pedagogisk utformning: Andréa Arlid
Grafisk form & illustrationer: Erika Granstrand
Projektledare: Elin Sandström
Pedagog: Hillevi Persson

Foton: Omskaparna och Unsplash

Omskaparna är ett treårigt metodutvecklingsprojekt som skapar förutsättningar för elever i åk 4–6 att utforska hållbarhet och omställning genom kreativt skapande tillsammans med sina lärare och professionella kulturaktörer.

Projektet drivs av Sveriges Konsumenter och finansieras av Allmänna Arvsfonden mellan 2018 och 2021.

Välkommen!

Vad kul att du är intresserad av Omskaparna! Den här handledningen riktar sig till dig som är kulturaktör och vill genomföra ett Omskaparprojekt.

Syftet med handledningen är att skapa tydlighet kring vilken frihet du har som kulturaktör i ett Omskaparprojekt och vilka ramar du har att förhålla dig till.

Den syftar också till att inspirera och motivera dig som kulturaktör att genomföra Omskaparprojekt och att ge vägledning för hur du som kulturaktör kan ta initiativ till ett Omskaparprojekt på en skola.

Välkommen att bli en OMSKAPARE!

Om Bakgrund

VARFÖR BEHÖVS OMSKAPARNA?

Världen är i omskakning! På många olika sätt: klimatförändringar, artutrotning, konflikter, rasism, orättvisor, pandemier och ekonomiska kriser för att bara nämna några. Som vårt samhälle har fungerat kommer det antagligen inte kunna fortsätta.

Fler och fler världen över anser att vi behöver ställa om, till något annat. En mer hållbar och rättvis värld. För att kunna göra den omställningen tror vi att det behövs både handlingskraft och hopp längs vägen.

Men hur kan vi få dagens unga att känna kraft att agera och hopp inför framtiden när allt ser ut som det gör? Vi tror att vi kan få det genom att omskapa, med hjälp av vår fantasi och kreativitet. Tillsammans med andra. Omskapare är du och jag och alla andra som vill vara med och skapa en hållbar värld.

”**The arts can help us imagine and rehearse a different way of being and relating.**”

SHELAGH WRIGHT (“The Art of Life”, Common Cause Foundation)

VARFÖR SKAPANDE OCH KREATIVITET?

Kreativa processer har en unik förmåga att göra oss engagerade, få oss att samarbeta, slappna av och se saker på nya sätt som grupp. Hållbarhetsfrågorna skapar lätt känslor av oro, ångest, ensamhet och maktlöshet. Men när vi slappnar av, har roligt och gör saker tillsammans kan inre låsningar släppa och maktlöshet och ensamhet vändas till en känsla av gemensam kraft.

Konsten och kreativiteten bjuder oss ofta på överraskningar som kan öppna upp för andra perspektiv och lösningar och få något nytt att växa fram. Vi blir också påmind om vår mänskliga förmåga att för vår inre syn se något framför oss, och sedan skapa något utifrån detta. En förmåga vi verkligen behöver stärka för att kunna skapa en annan värld!

VAD ÄR DET SOM SKA OMSKAPAS?

Vi tror att världen behöver skifta fokus på olika plan och omskapas i både det inre och det yttre. Några exempel på saker vi tror behöver omskapas är:

Våra banor i hjärnan och våra vanor i vardagen – Stärka förmågan att tänka och göra på andra eller helt nya sätt, att omvärdera vad som är viktigt på riktigt och förskjuta normer.

Våra relationer till varandra och naturen – Stärka förmågan att förstå hur vi alla är en del av en helhet och inte separerade från varandra.

Vår oro och ångest – Stärka förmågan att bli kreativa inför ovisshet och utmaningar genom att tänka, göra och skapa tillsammans med andra.

Nu är det tid att:

Tänka om – Skapa om –Tänk om vi kan?!

Det är dags att bli OMSKAPARE!!!

Om Omskaparprojekt

VAD ÄR ETT OMSKAPARPROJEKT?

Ett Omskaparprojekt är ett kreativt skolprojekt för åk 4-6 där elever, lärare och kulturaktörer tillsammans lär och skapar på nya sätt, för en hållbar värld.

Ett Omskaparprojekt består av två delar:

Lektioner och studiebesök med elevernas lärare om hållbarhet och omställning. Du hittar lärarens lektionsupplägg [på vår webbplats](#).

Skapande träffar med en eller flera professionella kulturaktörer. Minst 6 timmar per klass.

Hur du och läraren väljer att schemalägga lektioner och skapande är upp till er. Här finns en frihet utifrån era förutsättningar. Gör det upplägg som funkar bäst för er!

SYFTE

Syftet med ett Omskaparprojekt är att odla handlingskraft och hopp om en hållbar värld för elever i åk 4-6 i grundskolan.

MÅL

Ett Omskaparprojekt har fyra övergripande mål som löper som en röd tråd genom både lärarens lektioner och kulturaktörens skapande träffar.

Vi tror att alla som elever som deltagit i ett Omskaparprojekt har fått:

- **Testa nya saker:** Eleverna har fått lära och göra på nya sätt och har fått prova på konstnärliga tekniker i skolan.
- **Omskapa och lära tillsammans:** Eleverna har fått vara en aktiv del i en samskapande gruppprocess – både på lektionerna med läraren och i skapandet med kulturaktören.
- **Skapa nya relationer:** Eleverna har fått relatera på nya sätt, till exempel till varandra, till något i naturen eller något i omvärlden.
- **Lära sig mer om hållbarhet och omställning:** Eleverna har fått kunskaper om hur olika levnadssätt och strukturer påverkar oss själva och omvärlden och har fått konkreta exempel på hur vi skapar en hållbar omställning.

FINANSIERING

Ditt arvode som kulturaktör kan finansieras med Skapande skola-bidrag från Kulturrådet. Men det går också att söka andra typer av bidrag. Ta kontakt med din kommun och se vilka möjligheter som finns.

Omskaparnas metodmaterial kan du ladda ner gratis från vår hemsida www.omskaparna.se.

OMSKAPARBLOGGEN

Omskaparna har en blogg, www.omskaparbloggen.se. Där har elever, lärare och du som kulturaktör möjlighet att dokumentera ert projekt och dela med er av det ni utforskar tillsammans. Där kan du också ta del av och inspireras av andras Omskaparprojekt.

Om Kulturaktörens roll

SKAPANDETS KRAFT!

Som kulturaktör kommer du in i skolan med det oväntade! Genom sinnena och känslan arbetar du inifrån och ut med eleverna. Du har den unika kompetensen och rollen att vägleda eleverna i en process där de får skapa, förvandla, omskapa något tillsammans med hjälp av fantasi och kreativitet.

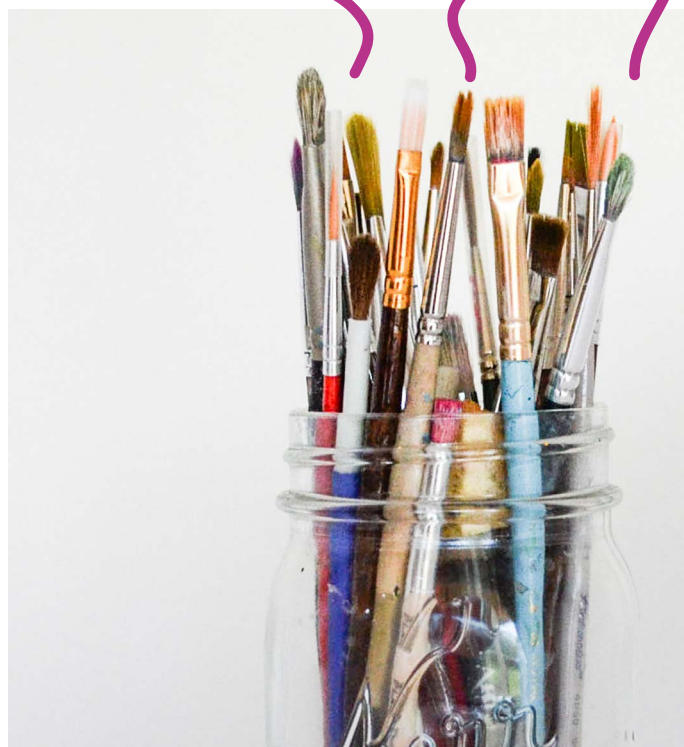
KREATIVA RAMAR

Det är din uppgift som kulturaktör att genom din konstform **utforska hur kreativitet och skapande kan så frön av handlingskraft och hopp för omställningen till en hållbar värld**. De kreativa ramarna för kulturaktören är desamma som målen med ett Omskaparprojekt. Se på dem som vägledande principer och inspiration. Känn dig fri att tolka dem på ditt eget sätt, utifrån din konstform!

- **Testa något nytt:** På vilket sätt kan din konstform ge eleverna en upplevelse de inte brukar ha i skolan? Vilka nya färdigheter kan eleverna få prova på?
- **Omskapa och lära tillsammans:** Hur kan du ge eleverna en upplevelse av att ingå i en större helhet när ni skapar tillsammans? Vad kan ni konkret skapa, förvandla eller omskapa tillsammans? Kan du själv medverka i det eleverna skapar?
- **Skapa nya relationer:** Hur kan du låta eleverna relatera på nya sätt till varandra? Kan du skapa en identifikation/relation med naturen eller något annat i deras närhet eller omvärld i ert skapande?

- **Lära sig mer om hållbarhet och omställning:** Hur kan du inspireras av hållbarhet och omställning i ditt tänk kring den kreativa processen? Kan du väva in elevernas egna tankar om hållbarhet och omställning i det ni skapar?

Ett Omskaparprojekt bygger på att eleverna är medskapare i en kreativ process tillsammans med dig som kulturaktör. Det utesluter dock inte att eleverna också får vara med om en konstnärlig upplevelse, till exempel en föreställning, en konsert, en utställning av foton, en film – som inspiration till den skapande processen.

PRAKTISKA RAMAR

Tid och omfattning

Som kulturaktör har du frihet att förhandla och sätta tidsramarna för den skapande delen i ett Omskaparprojekt.

Att tänka på:

Erfarenheter har visat att det kan vara svårt för skolor att få Skapande skola-medel för alltför många timmar per klass. Under några pilotprojekt som pågick under våren 2020 träffade kulturaktörerna sina klasser 12 timmar totalt. (Se >[Tidigare Omskaparprojekt](#) på vår webbplats Omskaparna.se) Så många timmar är troligen svårt att få till med Skapande skola-medel.

Men för att marknadsföra ett projekt som Omskaparprojekt ser vi gärna att kulturaktören viger minst 6 timmar med varje klass per projekt. Exempelvis kan dessa timmar fördelas på tre träffar á 2 h per gång i helklass. Jobbar du i halvklass resulterar det i färre träffar per elev, men kanske med mer kvalitet. Träffarna kan ske innan, efter eller parallellt med lärarens lektioner. Allt detta avgör du i samråd med läraren.

Om det finns det fler öronmärkta timmar för dig som kulturaktör så ger det såklart möjlighet till mer fördjupning av skapandeprocessen. Du kan också använda tiden för någon typ av uppvisning eller utställning av elevernas skapande. Att få dela processen och visa upp något har visat sig vara mycket uppskattat av både elever och lärare, då det blir mer "på riktigt" och bidrar till en helhetskänsla för eleverna. Utöver timmarna med eleverna tillkommer timmar för förberedelser och kontakt med skolan osv.

Pris

Hur du ska prissätta ditt Omskaparprojekt beror på konstform och omfattning. Ett riktmärke kan vara rekommendationerna från Konstnärernas Riksorganisation: *"Vid större Skapande skola-projekt bör alltid särskild förhandling om arvode ske. Ett arvode om lägst 975 kr per timme (F-skatt) bör då tillämpas. Vid beräkning av antalet timmar ska kulturskaparen ha rätt att räkna med tid för möten och förberedelser."* (Från: <http://kro.se/mu-och-avtal>)

Tänk på att olika timpriser kan gälla för olika konstformer. Se över vad som gäller för just din konstform! Andra tips på avtal- och arvodesrekommendationer kan du hitta [på KLYS webbplats](#).

OBS! Glöm inte att lägga på kostnader för material och eventuella resor på priset.

EXEMPEL

Exempel på kostnad för ett Omskaparprojekt med en kulturaktör med tre träffar á två timmar i två halvklasser. För- och efterarbetet är beräknat till 4 timmar per träff. Priset per timme är 975 kr ex moms. Kostnaden för en träff blir då 5850 kr ex moms.

Därutöver tillkommer eventuella rese- och materialkostnader.

Grupp 1

Grupp 2

5850 kr x 6 träffar = 35 100 kr ex moms

SKAPANDE SKOLA

Ett Omskarpaprojekt kan med fördel finansieras som ett Skapande skola-projekt, med medel från Kulturrådet. Mer om hur detta går till hittar du längre fram i handledningen under ”Guide: Så marknadsför du ditt Omskarpaprojekt”

Värt att veta för dig som kulturaktör är att Kulturrådet, som delar ut bidraget till skolornas huvudmän, har vissa kriterier som du behöver leva upp till för att kunna arbeta i ett Skapande skola-projekt.

Kortfattat är kraven att du antingen behöver en högre konstnärlig utbildning eller att du varit huvudsakligen verksam inom ditt område. Du behöver också ha erfarenhet av pedagogiskt arbete med barn inom din konstform. Du hittar Kulturrådets kriterier här: <https://www.kulturradet.se/sok-bidrag/vara-bidrag/skapande-skola/ordlista/>.

OBS! Det är du själv som behöver kunna visa på vilket sätt du lever upp till kriterierna. Ta kontakt med Kulturrådet om du är osäker.

Om Lärarens roll

PRAKTISKA OCH PEDAGOGISKA RAMAR

Läraren håller lektioner utifrån Omskaparnas lärarhandledning. Under lektionerna får eleverna testa, uppleva och reflektera tillsammans kring hållbar utveckling och omställning.

Tanken är att eleverna ska få arbeta med båda hjärnhalvorna och spöras att tänka på nya sätt. Läraren jobbar också med att integrera Omskaparmagasinet, ett fördjupande elevmaterial som är kopplat till lärarlektionerna.

Lärarmaterialet är kopplat till målsättningar i grundskolans läroplan. Liksom kulturaktören utgår läraren ifrån syftet att odla handlingskraft och hopp om en hållbar värld samt de fyra övergripande målen (s.5), vilka löper som en röd tråd genom lektionerna med eleverna.

Läraren jobbar utifrån sex olika teman under lektionerna:

- Om En hållbar värld
- Om Konsumtion
- Om Mat
- Om Resor
- Om Omställning
- Om Påverkan

Du hittar lärarens lektionsupplägg och elevmagasinet på [Omskaparnas webbplats](#).

Tips för ett lyckat Omskaparprojekt

TIPS INFÖR OMSKAPARPROJEKTET

När du väl har fått ett uppdrag som kulturaktör i ett Omskaparprojekt finns det några saker du kan göra för att skapa goda förutsättningar för ett lyckat projekt. Att bygga en god relation till skolan, läraren och eleverna är ofta en förutsättning. När det finns en grundläggande kontakt och förståelse för varandra kan tillit till varandra och processen uppstå lättare.

Därför har vi sammanställt en lista med tips du kan checka av med läraren inför ett projekt, samt förslag på metoder för hur detta kan göras.

Tips! Avsätt en timme med läraren inför ett Omskaparprojekt. Föreslå att antingen ses live eller i ett videosamtal. Att mötas öga mot öga skapar mer kontakt och förståelse för varandra. Fyll på med egna punkter i listan eller dra ifrån det som inte känns relevant. Ögna också gärna igenom lärarhandledningen och elevmagasinet – då har du lite mer koll på lärarens del i projektet inför ert möte samt en baskunskap om hållbarhet och omställning.

Kontakta läraren och checka av följande:

- ☐ **Förhoppningar och farhågor.** Hur ser detta ut för er båda inför projektet?
- ☐ **Syfte och mål.** Stäm av kring era tankar om Omskaparprojektets gemensamma syften och mål.
- ☐ **Datum och tider för skapandeträffarna.** Ska du ska komma in före, parallellt eller efter lärarens lektioner? Hitta ett upplägg som passar er båda.
- ☐ **Praktiska behov.** Lokaler, ljud, material, nycklar etc. Finns det alternativa lokaler eller platser tillgängliga? Inomhus? Utomhus?
- ☐ **Skapa förståelse för konstnärliga processer.** Förbered läraren på hur du kommer jobba och hur det kan skilja sig från vad läraren och eleverna är vana vid.
- ☐ **Berätta om ditt skapande tillsammans med eleverna.** Berätta hur du tänker jobba praktiskt med eleverna.
- ☐ **Pedagogiskt förhållningssätt.** Vilken roll vill du att läraren ska ha under de skapande träffarna? Finns det befintliga överenskommelser i klassrummet, t ex signaler för återsamling eller tystnad, osv, som eleverna är trygga med?
- ☐ **Klassens sammansättning.** Vilka särskilda behov finns? Känner eleverna sig trygga med varandra? Är de vana vid skapande och samarbete sen tidigare? Finns det befintliga gruppindelningar för arbete i halvklass?
- ☐ **Relation till eleverna.** Kan du få kontakt med eleverna redan innan de skapande träffarna? Kanske genom en videohälsning eller en livechatt med klassen? Kan de få ett litet uppdrag tills ni ses på riktigt? Kan de få ta del av ditt konstnärskap på något sätt som uppstart för hela Omskaparprojektet? Kan du få tillgång till klasslista/klassfoto i förväg? Kan du få ta del av elevernas tankar efter lektionerna på något sätt?

TIPS UNDER OMSKAPARPROJEKTET

- ❑ **Skapa kreativa rum:** Möblera för samskapande och kreativitet – kan du bjuda in lite “magi” i rummet på något sätt?
- ❑ **Skapa trygghet och igenkänning:** Kan du lära dig elevernas namn genom namnlekar eller liknande? Kan du göra återkommande in- och utcheckningsövningar i början och slutet av varje pass där alla blir hörda och sedda?
- ❑ **Ge plats för reflektion och avspänning:** Kan du exempelvis göra rundor i en cirkel där alla kan komma till tals, reflektera över vad ni gjort under varje träff, skörda” elevernas upplevelser, göra någon avspänningsövning?
- ❑ **Reflektera över ditt eget ledarskap:** Vad behöver du för att vara en medskapande ledare? Kan läraren vara ett bollplank i processen? Om ni är flera aktörer – hur kan ni vara ett stöd åt varandra i processen? Hur kan du utmana eleverna utan att pusha dem?
- ❑ **Skriv och fota gärna till Omskaparbloggen.** Mall för blogginlägg finner du på Omskaparnas hemsida > För Kulturaktörer > [Skriv ett blogginlägg](#)

FÖRSLAG PÅ HUR DU OCH LÄRAREN KAN REFLEKTERA TILLSAMMANS

Förhoppningar och farhågor: Vad hoppas ni båda ska kunna komma ut av projektet? Finns det någon farhåga inför projektet som ni vill lufta med varandra? Var och en skriver ner tre förhoppningar och tre farhågor ni har inför Omskaparprojektet. Sedan delar ni vad ni skrivit och samtalar om det som kom fram. Kanske har ni några saker gemensamt och andra saker som skiljer sig åt? Fundera tillsammans på vad ni kan göra för att skapa bästa möjliga förutsättningar för projektet.

Utforska handlingskraft och hopp: Att odla handlingskraft och hopp om en hållbar värld är ert gemensamma syfte i ett Omskaparprojekt. Ta en stund tillsammans och fundera på hur ni själva hittat handlingskraft och hopp i era liv. Vilken slags sammanhang skapade detta? Vilket slags stöd eller ledarskap har ni mött i era liv som skapade handlingskraft och hopp? Skriv ner era tankar var och en för sig först och dela sedan med varandra. Finns det någon gemensam röd tråd som går att ta fasta på i ert förhållningssätt till eleverna under ert Omskaparprojekt?

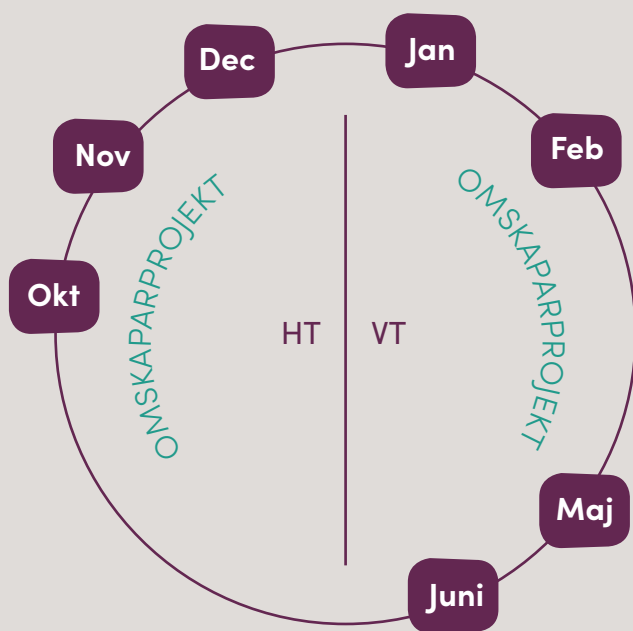

Guide: Så marknadsför du ditt Omskaparprojekt

ÅRSHJULET FÖR SKAPANDE SKOLA

Ansökningen för Skapande skola-medel hos Kulturrådet är öppen en gång om året. Medel söks för kommande läsår. Det är skolans så kallade huvudman som är ansvarig för ansökan. För kommunala skolor är det kommunen. Friskolor är sin egen huvudman.

Under året är det några tidpunkter som är bra att hålla lite extra koll på. Men det är framför allt viktigt att du tar reda på hur det fungerar i de kommuner/skolor där du vill erbjuda ett Omskaparprojekt.

1. Oktober-december

Nu förbereder många skolor och skolhuvudmän ansökan för kommande läsår. Arbetssättet kan se lite olika ut. Det kan handla om att stämma av med skolor, anordna utbudsdagar, öppna anmälan till utbudskataloger eller anmälningsformulär på hemsidan. Var aktiv och håll utkik efter vad som gäller i din kommun.

2. Januari-februari

Från början av januari till början av februari ansöker skolhuvudmän om Skapande skola-bidrag från Kulturrådet. Ansökan gäller kommande läsår. Aktuella datum finns hos [Kulturrådet](#).

3. Maj

I mitten av maj får skolhuvudmännen reda på hur stort Skapande skola-bidrag de får. Skolorna meddelas ofta i samband med höstterminens start.

4. Juni

Skolhuvudmän redovisar sina bidrag från föregående läsår till Kulturrådet.

5. Läsåret

Skapande skola-projekt kan starta under hela läsåret. Det kan vara en god idé att kontakta ansvarig på kommunen/skolan för att höra om det finns medel kvar för innevarande läsår.

STEG FÖR STEG

1. Marknadsför dig mot kommuner

Kontakta ansvarig för Skapande skola-bidraget på kommunen. Ta reda på hur du kan komma med i deras utbud för Skapande skola-projekt. Anordnar de utbudsdagar eller har de utbudskatalog? Eller erbjuder de en och samma aktiviteter för alla elever i en viss årskurs?

Ta reda på:

- Vilka viktiga datum bör du känna till?
- Vilken information behöver de ha från dig?
- När får du svar?

2. Marknadsför dig mot skolor

Du kan också själv ta kontakt med skolor och tipsa dem om ditt Omskaparprojekt. Läraren har en viktig roll i projektet och att hitta engagerade lärare är guld värt!

En del skolor har lärare som är särskilt ansvariga för Skapande skola-aktiviteter på skolan och håller i kontakten med den ansvarige på kommunen. Friskolor söker själva medel från Kulturrådet.

På Omskaparnas hemsida finns en flyer med information om Omskaparprojektet (riktad mot skolornas huvudmän) som du kan skicka med när du marknadsför dig. Komplettera med information om ditt specifika projekt, exempelvis konstform, totalt antal timmar och kostnad för projektet.

3. Tips på fler ställen att marknadsföra sig via:

- ☐ Omskaparnas Kulturaktörsbibliotek
- ☐ Centrumbildningar
- ☐ Regionernas kultursamordnare

4. Beskriv hur ditt projekt möter kraven för & syftet med Skapande skola-bidraget

Inför huvudmannens ansökan av Skapande skola-medel är det bra om du har förmedlat hur ditt projekt möter Skapande skolas krav/syften:

- ☐ Hur det ökar elevernas eget skapande tillsammans med dig inom ditt konstområde.
- ☐ Hur eleverna får fördjupa sig i ett eller flera konstområden och hur du ser till att skapa fokus på den konstnärliga processen.
- ☐ Hur de konstnärliga processer du använder, på sikt kan medverka till att konst och kultur integreras i skolan.
- ☐ Information om dig och din konstnärliga bakgrund – hur du möter professionalitetskraven för Skapande skola-bidrag.

5. Ta hjälp eller inspireras av vår säljpitch

Ovan vid att sälja in dig själv? På vår hemsida hittar du ett brev i Word att utgå ifrån om du vill. Lycka till!

FÖLJ OMSKAPARNA!

www.omskaparna.se

www.omskaparbloggen.se

facebook.se/omskaparna

Omskaparna drivs av Sveriges Konsumenter som är en oberoende ideell organisation som arbetar för ökad konsumentmakt. Vi verkar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val. Organisationen arbetar brett med konsumentfrågor, men lägger också särskilt fokus vid frågor som rör livsmedel, banktjänster, tillgänglighet, integritet på nätet och hållbar konsumtion. Bakom vår organisation står 20 medlemsorganisationer.

Vi driver frågor både nationellt, inom EU och globalt och är medlem i den europeiska konsumentorganisationen BEUC, i Consumers International och i organisationen ANEC, konsumentrösten i standardisering.

Vi ger ut den oberoende och reklamfria tidningen Råd & Rön och driver på uppdrag av kommuner rådgivande konsumentvägledning.

**S SVERIGES
KONSUMENTER**

Postadress: Box 38001, 100 64 Stockholm

Besöksadress: Hornsgatan 172

Telefon 08-674 43 00

info@sverigeskonsumenter.se

www.sverigeskonsumenter.se